# Öz Türkçe



**Öz Türkçe** veya **Öztürkçe**; yabancı dillerin etkilerinden arındırılmış, arı durumdaki Türkçedir. Öztürkçecilik ise kullanımdaki dil içerisinden yabancı kökenli sözcüklerin atılarak yerine Türkçe kökenli sözcüklerin kullanıma sokulmasını amaçlayan bir yaklaşımdır.

## Tartışmalar

Hangi sözcüklerin yabancı kökenli sayılacağı veya yabancı her sözcüğün atılmasının doğru olup olmayacağı bir tartışma konusudur. Bundan da öte dile müdahale edilip edilemeyeceği veya bunun ne düzeyde halk dili tarafından kabul görüp görmeyeceği ya da böyle bir müdahalenin ne kadar doğru olacağı spekülasyonlara açık bir alandır. Yine de burada her iki yönde de örnekler olduğu kesindir. İlk olarak belirtilmesi gereken konu, sonradan türetilmiş olan pek çok sözcüğün bugün kabul gördüğüdür. Örneğin: *Olasılık*, *Olanak*, *Bağımsızlık*, *İvme* gibi sözcükler... Ancak öteki taraftan halk kulağına ve söyleyişine uymayan sözcüklerin kabul görmediği de bir gerçektir. Örneğin: "*Yazın*" sözcüğü *Edebiyat* anlamında kullanılmak istense de çok fazla rağbet görmemiştir. Yine de ilginç bir biçimde "*Yazınsal*" sözcüğü *Edebi* anlamına gelir ve görece daha çok uygulama alanı bulmuştur. Bunun dışında ani ve hızlı bir değişim hiçbir zaman genel kabul görmemiş ve kulağa yabancı gelmiştir. Bunun en güzel örneklerinden birisi Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat sonradan vazgeçtiği mutlaka öz Türkçe kullanımı amaçlayan uygulamasıdır. Konuğu olan İsveç Prensine hitaben yaptığı şu konuşma bu durumu özetler niteliktedir.

> *"Altes Ruayâl,*
>
> *Bu gece, yüce konuklarımıza, Türkiye'ye uğur getirdiklerini söylerken duyduğum, tükel özgü bir kıvançtır. Burada kaldığınız uzca, sizi sarmaktan hiç durmayacak ılık sevgi içinde, bu yurtta, yurdunuz için beslenmiş duyguların bir yankısını bulacaksınız. İsveç-Türk uluslarının kazanmış oldukları utkuların silinmez damgalarını tarih taşımaktadır. Süerdemliği, önü, bu iki ulus, ünlü sanlı sözlerinin derinliğinde sonsuz tutmaktadır. Ancak, daha başka bir alanda da onlar erdemlerini, o denli yaltırıklı yöntemle göstermişlerdir. Bu yolda kazandıkları utkular, gerçekten daha az özence değer değildir. Avrupa'nın iki bitim ucunda yerlerini berkiten uluslarımız, ataç özlüklerinin tüm ıssıları olarak baysak, önürme, uygunluk kıldacıları olmuş bulunuyorlar; onlar bugün en güzel utkuyu kazanmaya anıklanıyorlar; baysal utkusu.*
>
> *Altes Ruayâl,*
>
> *Yetmiş beşinci doğum yılında oğuz babanız, bütün acunda saygılı bir sevginin söyüncü ile çevrelendi. Genlik, baysal içinde erk sürmenin gücü işte bundadır. Ünlü babanız, yüksek kralınız beşinci Güstav'ın gönenci için en ıssı dileklerimi sunarken, Altes Ruvayâl, sizin Altes Ruvayâl, prenses Louise, sevimli kızınız Altes Prenses İngrid'in esenliğine, tüzün İsveç ulusunun gönencine içiyorum."* [1]

Böylesine hızlı ve yoğun bir değişimin kabul görmeyeceğini anlayan Mustafa Kemal Atatürk değişimin zamana yayılmasını öngörerek daha esnek bir yaklaşım sergilemiştir. 1935 yılında görüşlerinin bu yönde değiştiği bilinmektedir. Örneğin; 1934 ve 1937 yıllarındaki Dil Bayramı sebebiyle Türk Dil Kurumu'na çekmiş olduğu telgraflar Atatürk'ün bu konudaki düşüncelerinin değişimini gösterir niteliktedir:

> *“Dil Bayramı’ndan ötürü, Türk Dili Araştırma Kurumu genel özeğinden, ulusal kurumlarından birçok kutun bitikler aldım, gösterilen güzel duygulardan kıvanç duydum. Ben de kamuyu kutlarım.” (26 Eylül 1934)*
>
> *“Dil Bayramı münasebetiyle Türk Dil Kurumu’nun hakkımdaki duygularını bildiren telgraflarından çok mütehassis oldum. Teşekkür eder, değerli çalışmalarınızda muvaffakiyetlerinizin temadisini dilerim” (27 Eylül 1937)*[2]

Bu birer tümcelik yazılarda bile dikkat çeken konular şunlardır: İlk metindeki söz varlığını bugün bile anlamak güçtür. Buna karşın bazı sözcüklerin (*ötürü*, *ulusal*, *kurum*, *kıvanç*) zaman içerisinde dilin kullanımına girdiği de bir gerçektir. Yani iddia edildiği gibi türetilmiş veya derlenmiş kelimelerin kullanıma sokulması olanaksız ya da şaşılacak bir şey değildir. Ancak öz Türkçenin mutlak anlamda (tölerанssız olarak) sağlanması olanaklı görünmemektedir ve yabancı dillerle alışveriş her zaman belirli bir ölçüde olacaktır ve bu kaçınılmaz bir şeydir. İzlenmesi gereken yol, türetilmiş veya derlenmiş sözcüklerin doğru seçilmesi, (söyleyiş kolaylığı ve işitmedeki benimseyiş açısından) halk ağzına uygun olması veya bilimsel kullanımdaki terim niteliğine sahip olması dikkate alınarak Türkçenin korunmaya çalışılmasıdır. Aksi takdirde *Bilgisayar* sözcüğü yerine aslında daha doğru bir tanım içeren "Bilgiişler" sözcüğünü kabul ettirmeye çalışmak, Türkçe bir sözcüğün kabul görmesi yerine ters bir tepki ile karşılaşma ihtimalini ortaya çıkarabilir. Çünkü ikinci türetim söyleyiş açısından daha zor bir yapıya sahiptir.

Kullanıma sokulacak sözcüklerin nasıl türetileceği ise daha başka bir tartışmanın içeriğini oluşturur. Bu konuda yeterli bilgiye sahip olmayan kişiler ise çoğu zaman karşısına çıkan her yeni sözcüğü sonradan türetilmiş sanma eğilimindedir. Örneğin: "*Yunup*" sözcüğü *Abdest* anlamı taşır ancak kesinlikle sonradan türetilme olmayıp Kutadgu Bilig içerisinde geçer.[3] Buna benzer binlerce örnek gösterilebilir. Derleme çalışmaları ile elde edilen ve halk ağzında var olan sözcükleri kullanıma sokmak zaman zaman izlenen bir yöntemdir.

# Dipnotlar

1. ^ İsveç Kralı ve Türkiye-İsveç İlişkileri Hakkında Konuşma 3 Ekim 1934, Ayın Tarihi 1934, No:II, Sayfa:22-23
2. ^ Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/9 Summer 2013, p. 95-103, ANKARA-TURKEY, ATATÜRK ve TÜRK DİLİ, Rahim TARIM
3. ^ Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig: "yunup kıldı yatğu namâzın" (http://www.academia.edu/4909809/YUSUF_HAS_HACIB)

# Dış bağlantılar

- Atatürk'ün anlaşılamayan bir nutku! - Ömer Aymalı-Dünya Bülteni / Tarih Servisi (http://www.dunyabulteni.net/haberler/285503/ataturkun-anlasilamayan-bir-nutku)
- ATATÜRK'ÜN TÜRK DİL KURUMU - MUSTAFA KEMAL VE TÜRKÇE (12 Temmuz 1932-17 Ağustos 1983) (http://www.dildernegi.org.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EFB4D4840AE4FCEEB1)
- Aykırı Bakış, Dr. Yusuf Gedikli - Dil inkılabı: sebepleri ve sonuçları? (http://www.ufukotesi.com/yazigoster.asp?yazi_no=20040123)